

A nyitás folytatódik

Beszélgetés Radák Eszterrel, a Magyar Képzőművészeti Egyetem új rektorával

RUDOLF ANICA

Egy rövidebb, kétéves periódust zárt le Csanádi Judit díszlettervező, egyetemi tanár a Magyar Képzőművészeti Egyetem rektoraként. Ez év januárjában Radák Eszter festőművész, egyetemi tanár, aki korábban kétszer rektorhelyettes is volt, vehette át a kinevezést, és foglalta el a rektori széket. A terveiről beszélgettünk.

Két évvel ezelőtt itt voltunk Csanádi Judit sajtótájékoztóján, ahol megismerhettük a programját. Most valahogy csendesebbnek érzem az átmenetet a két periódus között. Az egy nagyon markáns, hangsúlyos váltás volt, a „nyitás” hívószóval.

RADÁK ESZTER: Folytatom, amit Csanádi Judit elkezdett, hiszen egy rövid ideig mint oktatásért felelős rektorhelyettes részt vettem abban a munkában. Az akkor egy váltás volt, most nincs erről szó. Folytatjuk az elkezdett munkát, tehát továbbra is nyitunk. Számomra és munkatársaim számára is kiemelten fontosak az egyetem kiállításai, az épületek fel- és megújítása. Az előző tanévben a tanszékek elkészítették a képzéseink új mintatanterveit, az első évfolyam hallgatói már ezek alapján kezdték el tanulmányaikat. Jelenleg kettős a rendszer: vannak, akik még a régi tanrend szerint tanulnak, és vannak az elsőéves hallgatóink, akik már az új mintatanterv alapján vették fel a kurzusaikat, ennek a folyamatnak a kifizetését meg kell várni, és a tapasztalatok levonása után a korrekciót el kell majd végezni.

RADÁK ESZTER

Hallani lehet, hogy a felvételi rendszerben tervezel változást.

R. E.: A jogszabályok figyelembe vételével a tanszékek kezdeményezhetnek változtatást a saját felvételi rendszerükben, így ez nem rektori döntés. Az oktatók közössége szakmai megfontolások alapján határozhatja meg a felvételi tartalmi és technikai követelményeit. De a kérdésre válaszolva, igen, tervezünk változást a felvételi rendszerben, egyelőre még csak a festő tanszéken, ebben mint oktató vagyok érintett, hiszen én is ott tanítok. Koncentráltabb és rövidebb felvételt fogunk csinálni, aminek egyszerű oka van: úgy ítéljük meg, hogy a felvételizőket erőn felül igénybe veszi a felvételi vizsga hosszú folyamata. Jelenleg háromfordulós a felvételi rendszerünk. A tavaszi előválogatás után a jelentkezők június végén, július elején két hétig folyamatosan jelen vannak az egyetemen, és a felvételi munkájukat készítik. Most megpróbáljuk ezt az időszakot egy hétre lerövidíteni. A jelentkezőknek és a tanároknak rövidebb ideig, de koncentráltabban kell majd dolgozniuk. Ez egy kísérlet, a festő tanszék a legnagyobb, ha ott működik ez a metódus, akkor a tapasztalatok alapján a többiek is megfontolhatják a változtatást.

A középiskolákkal való tapasztalataink azt mutatják, hogy fiatalok felkészültsége, készségei és elképzelései kicsit mintha eltávolodtak volna a mi egyetemi kívánalmainktól. Több évtizedre visszatekintve, nem volt ritka, hogy ötödik, hatodik próbálkozásra vették fel a jelentkezőket. Ennek az egyik oka, hogy sokkal kevesebb férőhelyre lehetett jelentkezni, a következménye pedig, hogy nagyon érett és a művészeti pályát céltudatosan választó hallgatók kerültek be az egyetemre. Ez a rendszer lassan változik, ma már egyre több a fiatal, frissen érettségizett hallgató.

A művészeti középiskolákból jövők azért alapvetően felkészültebbek, vagy ez sem igaz ma már?

R. E.: Igaz is, meg nem is. Rajzilag általában felkészültebbek, hiszen éveken keresztül gyakorolnak, viszont azt nem mondhatjuk, hogy csak ők esélyesek arra, hogy bekerüljenek a Képzőművészeti Egyetemre. Azt tapasztaljuk, hogy az internet óriási tudásháló, és van, aki nagyon jól tudja használni. Néhányan nagyon fontos dolgokra bukkannak rá, képesek önállóan képezni magukat, és abból építkezni. Sokat tudnak a

Fotó: Koronczai Endre

A Magyar Képzőművészeti Egyetem főépülete

kortárs művészetről. Természetes, hogy a rajzi készség mellett a műveltség, az érdeklődés is fontos elem a felvételiző személyiségében.

Van-e együttműködés a művészeti felsőoktatás többi intézményével?

R. E.: Igen, van egy európai uniós projektünk az öt művészeti egyetemmel közösen, amely a közoktatást célozza meg. Célunk, hogy egyfajta hálózati formát kialakítva jobban elérjük a művészeti oktatás résztvevőit, és egy mai, a 21. századi elvárásoknak megfelelőbb rendszert hozunk létre. Ez egy lassú változás, melynek során az egyetemek nyitnak a közép- és az alpfokú művészeti iskolák felé, hogy az az éles váltás, amely idáig jellemezte a gimnazista bekerülését az egyetemre, enyhüljön, átmenetű váljon. Ugyanakkor ennek a programnak nemcsak a művész-utánpótlás keresése a célja, hanem egy szélesebb tanulócsoportot érint. A művészettel való nevelést, a kreatív gondolkodás fejlesztését is próbálja bevezetni a közoktatásba. Ez egy hároméves projekt, amely már egy éve tart, és sok szakember dolgozik benne. A művészeti egyetemek között idáig is voltak kisebb

közös projektek, a tanáraink áttanítanak más, nem csak művészeti egyetemre, például a Metropolitanre. A Doktori Iskolánk együttműködik a MOME-val és az ELTE-vel. Ez a közös program azonban merőben új. Mindannyiunknak egyformán fontos, hogy hogyan kerülnek be a hallgatóink a képzésbe. És ami szintén nagy újdonság: úgy tudunk együtt dolgozni ezen, hogy a sajátosságaink megmaradnak. Eddig főleg a különbözőségeket láttuk egymásban, például a tánc- és a zeneművészek nagyon korán kezdenek, egy táncos akár 19 évesen BA-diplomával rendelkezik, míg a képzőművészek akkorra éppen csak elkezdi a tanulmányait. Ez a ritmuseltérés igaz az egész pályafutásra: mire egy festő úgy, ahogy kezd befutni, addigra a táncos már befejezte a karrierjét. Teljesen más az oktatás szisztémája, ezért is jó, hogy van egy nagy volumenű közös projektünk.

A külföldi intézményekkel milyen a viszony – akár a pályázatok, akár a cserekapcsolatok, az ösztöndíjak terén?

R. E.: Nagyon sok külföldi intézménnyel van kapcsolatunk – az Erasmus-programunk révén nagyjából 70 intézménnyel vagyunk együttműködésben –, de ezt a területet még szeretném fejleszteni. Fontos lenne

számunkra a külföldi rangos művészeti egyetemekkel is a kapcsolatot ösztönözni akár projektek, akár közös kiállítások, workshopok tekintetében. És elengedhetetlennek tartom intézményi szintre emelni e kapcsolatokat, mert bár minden tanszéknek van három-négy vagy akár tíz élő kontaktusa, ezek minden esetben személyekhez kötöttek. Megvalósul jó néhány dolog, de nem egy intézményi struktúrában.

A képzés szerkezetében várható-e változások?

R. E.: Akkreditáció előtt áll egy angol nyelvű képzőművész BA és MA szak, amely teljesen különbözik az eddigi, hagyományos diszciplínák mentén működő képzéseinktől. Az a különbség, hogy míg például egy grafika szakos hallgató a magyar művészetre támaszkodik, és abban mélyül el, addig a képzőművész szakon, amely eleve osztott képzés, tehát BA és MA fokozatot is el lehet érni, zömmel nemzetközi hallgatók jelentkezésére számítunk, akik variábilisan használják

majd az eszközöket, és ki-ki a saját kultúráját is hozzáteszi ahhoz, amit mi tanítunk. Így válik horizontálissá ez a képzés.

Ez akkor, ha jól értem, a szakok tekintetében tradíciókövető oktatás mellett, a hagyományos szakoktól elkülönülve valósít majd meg egy alapvetően mai, a nemzetközi trendekbe is illeszkedő szemléletet.

R. E.: Igen, hiszen az egyetemnek egyszerre feladata a kulturális hagyományok őrzése és az innovatív kísérletező szemlélet támogatása. Egyszerre szeretnénk a saját hagyományainkat ápolni,

a művészetianatómia-képzés, addig Kelet-Európában továbbra is erős maradt a figurális, a 19. századi hagyományokra épülő oktatás. A mi anatómiaképzésünk is egyfajta zárványként maradt fenn, viszont most aktuálissá válhat. Ugyanezt el tudom mondani a különböző klaszszikus diszciplínáknál is: az, hogy nálunk egyszerre lehet bronzot önteni vagy akár terrakottát mintázni, vagy bármilyen szobrot készíteni, de közben 3D-printet is, az azt mutatja, hogy nagyon széles a spektrumunk, ami ritkaság.

A kurátorképzésről mi a tapasztalat?

R. E.: Sajnos, MA képzés már nincs a kurátor szakon, két MA évfolyam végzett az elmúlt években. A szakon diplomázott hallgatóink mindannyian elhelyezkedtek a szakmájukban, ezt jó visszajelzésnek tekintem. A tervek szerint egy felsőoktatási szakképzést elindítunk a BA-ra épülően.

A Kálvária

Az Intermédia épülete

Hol tartanak az épületfelújítások?

R. E.: Az egyetemi főépület homlokzatának felújítása tavasszal elkezdődik. A nyílászárók cseréjére is ki van írva a pályázat, így bizakodó vagyok. Elnyertük a szükséges támogatást a Lotz-freskók restaurálására és a tető felújítására. Ez utóbbi az épület külseje szempontjából is fontos, de még lényegesebb, hogy ha megvalósul, nem áznak tovább a műemlékek, a műtermek és a tantermek. A nagy felújításról pedig csak 2019-ben kezdünk el tárgyalni az Emberi Erőforrások Minisztériumával...

foto: Koronczi Endre

Nemrég láttuk a Kis Varsó projektjét az OFF-Biennálén, amely a rendszerváltás kori diákmegmozdulást dolgozta fel, amikor a hallgatók hangot adtak annak, hogy az addigi merev, megcsontosodott vezetés helyett új, progresszív oktatást szeretnének a Képző élén látni. Ma milyen a kapcsolata az egyetem vezetésének a hallgatókkal?

R. E.: A hallgatói érdekképviselőlet működik, most lesz új HÖK-választás. A hallgatók aktívak, részt vesznek az egyetem életében. Bízom benne, hogy jó kapcsolatot és együttműködést tudok majd kialakítani az érdekképviselőlettel. A Képző egy családias hely annak ellenére, hogy nagyjából 700 hallgatónk

ugyanakkor intenzívebben bekerülni a nemzetközi vérkeringésbe. Azt szoktam mondani, hogy a Képző egy kicsit olyan, mint a belga Brugge, amely a középkorban nagyon gazdag volt, aztán hirtelen elszegényedett, ma pedig egy ékszerdoboz, amelyet sokan látogatnak és csodálnak. A változás hiánya, amely régen a szegénység lenyomata volt, mára felértékelődött. A közvélemény számára mi is úgy tűnhetünk, mintha eddig téli álmodtunk volna. De a hagyományos képzéseink értékessé tehetnek bennünket. Míg Nyugat-Európában gyakorlatilag megszűnt

Vannak-e nehézségeitek?

R. E.: Leginkább infrastrukturális kihívásokkal kell szembenéznünk. Az egyes tanszéknek szüksége van alapvető technikai eszközökre, berendezésekre, laborokra. Szeretném, ha az oktatómunka megfelelő szükségletei, körülményei rendelkezésre állnának, de ehhez egyelőre nem minden esetben biztosítottak a feltételek. Keressük a megoldásokat és a megfelelő forrásokat. Ezekkel kapcsolatos kisebb, az egyetem belső működését érintő módosítások lesznek, de alapvetően nagy változásoknak nincs most tere. A cél az, hogy a kialakított rendszer hatékonyan működjön, és láthatóbbá váljon, hogy mit is csinálunk.

fotó: Koronczai Endre

Sokan vannak, akik festő, grafika vagy szobrász szakon diplomáznak, aztán később mindenféle más médiummal foglalkoznak.

R. E.: Ezek az elhalandozások teljesen normálisak. Ha valaki beiratkozik egy szakra 18-19 évesen, az nem azt jelenti, hogy ott is marad. Időközben alakul a személyiség, az érdeklődés... és ennnyire nem merev a képzési rendszer sem. A festő tanszéken is csinálnak videoinstallációkat, támogatjuk is ezeket a kezdeményezéseket. Van egyfajta rugalmasság, hiszen mindenki ismer mindenkit. Ha érzékelem, hogy valaki a másik tanszéken jobban ért az adott kérdéshez, akkor a hallgatót oda irányítom, és a fordítottja is előfordul: nálam is jelennek meg azzal a hallgatónak, hogy „azt mondta a másik tanszéken a mester, hogy jöjjenek ide”. Előfordul olykor, hogy egy-egy félévre át is megy egy másik szakra az illető, hogy azzal a diszciplínával jobban megismerkedjen.

Mennyi idő alatt diplomáznak a hallgatók, mennyire húzzák el az éveket?

R. E.: Nem nagyon tudják elhúzni, mert költséges a képzés. Jelenleg 950 ezer forint egy félév.

Saját projektekre jut idő a rektorság mellett?

R. E.: A Képző hallgatója voltam, itt kezdtem el az oktatói munkámat, itt lettem egyetemi tanár, ezer és ezer szállal kötődöm az intézményhez. Fontos nekem, hogy rektori vezetésem alatt ez a patinás egyetem sikeres és eredményes legyen. De nemcsak rektor, hanem festőművész is vagyok, és mindig igyekszem időt szakítani a saját projekteimre.

van. Személyesen ismerjük a diákokat, sokat vagyunk velük – és ezt nem csak magamra, hanem a kollégáimra is értem –, öt év alatt nyomom követjük a fejlődésüket, művészi kibontakozásukat. Személyesebb és közvetlenebb a kapcsolatunk, mint egy átlagos egyetemen.

Egy kötelező kérdés: mi lesz a diplomás képzőművészekkel? A pályakezdés elősegítésére vannak-e stratégiák?

R. E.: Igyekszünk figyelemmel kísérni, hogy mi lesz a diplomásainkból. De ez nehezebb például egy szobrász esetében, aki, ha pár évig csendben van, az nem azt jelenti, hogy nem dolgozik, hanem hogy egy nagyobb projektben van éppen, amelynek eredményével hirtelen fog előállni. Azt mondják a nagy öregek, hogy tíz év alatt alakul ki, hogy valaki a pályán marad-e vagy sem.

Alapvetően a magyar munkaerőpiac nem keres képzőművészt, legalábbis én még nem láttam ilyen álláshirdetést. Grafikust még csak-csak, de mondjuk szobrászt? De nem tartom hátránynak, hogy nem azonnal alakulnak ki a pályák. Eléggé elitistán és dölyfösen hangzana, ha mi csak azokat a diplomásainkat tartanánk fontosnak és hasznosnak, akikből képzőművész lesz. Angol újságokban láttam már olyan felhívást, hogy multi keres művészeti végzettségű munkaerőt.

Az Epreskert

Az a szemlélet, amellyel a mi hallgatónk rendelkeznek, ami a modernizmusból is adódik, hogy adott egy rendszer, amit ismerünk, de amit mindig egy kicsit meg kell újítani, az egy nagyvállalatnál is hasznos. Hogyan lehet egyszerűsíteni, újítani, célirányosnak lenni, és nem csak bevett formákat követni. Ha valaki a Képzőn szerez diplomát, az azt mutatja, hogy a kreativitása elég erős.

Olyan ez kicsit, mint a bölcsészkar. Néhányan kutatók vagy történészek lesznek, de akik nem, azok is el tudnak helyezkedni az élet számos területén.

R. E.: Pontosan. És ez egyáltalán nem baj. A kultúrában és a kreatív szakmákban megtalálják a helyüket.

Te festő szakon és intermédián is diplomáztál, ugye?

R. E.: Festő szakon végeztem, az intermédián az abszolutóriumig jutottam el. Azért nem diplomáztam annak idején intermédián, mert addigra már tudtam, hogy festeni akarok.